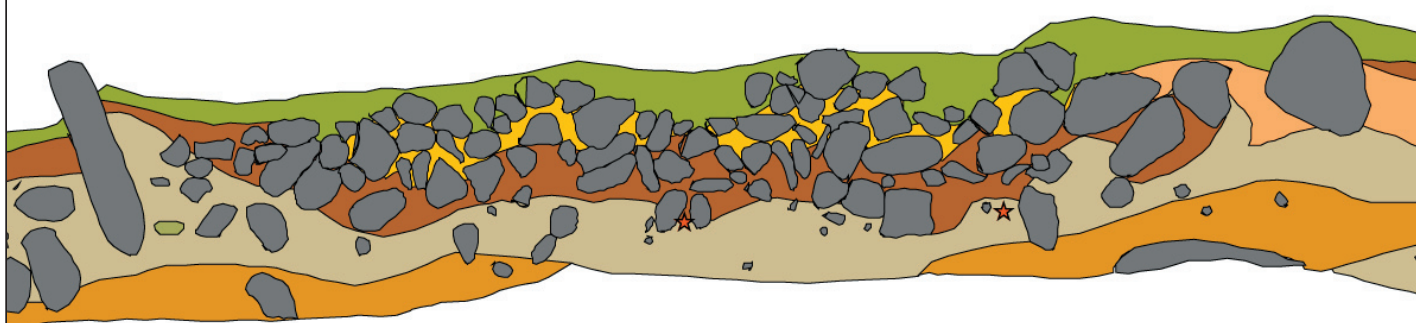


Arkeologisk förundersökning

Odling och landskapsförändring



*Förundersökning för ny sträckning av länsväg 834 mellan
Bodafors och Grimstorp*

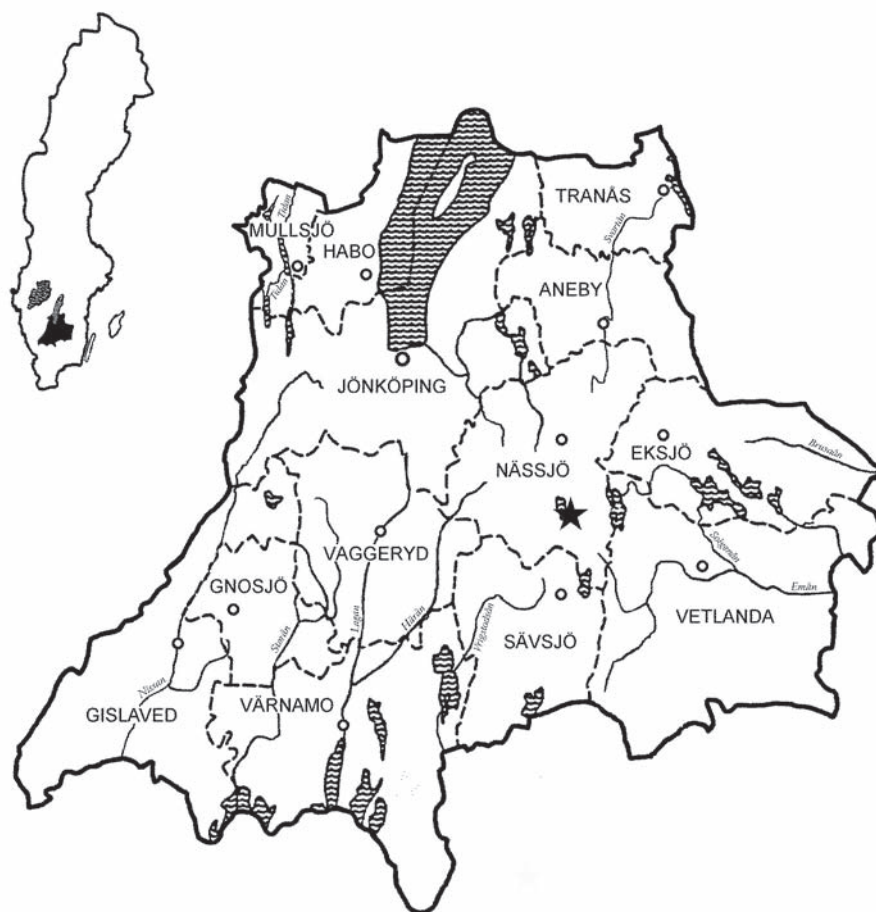
*Norra Sandsjö socken i Nässjö kommun
Jönköpings län*

Arkeologisk förundersökning

Odling och landskapsförändring

– förundersökning för ny sträckning av länsväg 834 mellan Bodafors och Grimstorp.

*Norra Sandsjö socken i Nässjö kommun
Jönköpings län*



Rapport, foto och ritningar: Jan Borg och Fredrik Engman
 Grafisk design: Anna Stålhammar
 Tryckning och distribution: Marita Tidblom

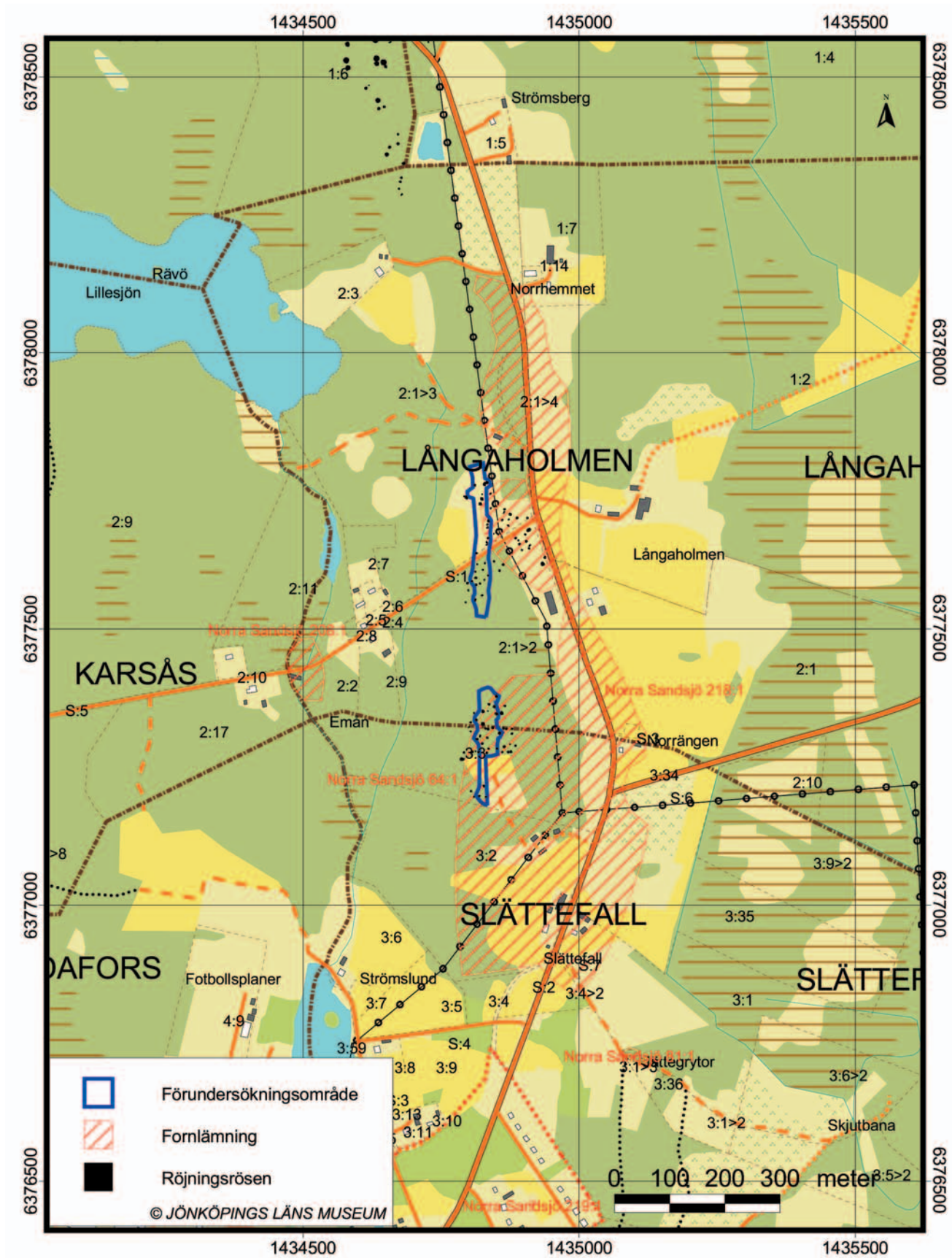
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
 Tel: 036-30 18 00
 E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd: Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2006

Innehåll

Inledning.....	5
Omfattning	5
Målsättning	5
Metod.....	6
Topografi.....	6
Fornlämnings- och kulturmiljö	6
Tidigare undersökningar.....	6
Resultat.....	7
Analyser.....	7
Pollenanalys.....	7
Dateringar ¹⁴ C-analyser.....	7
Vedartsanalyser	9
Schaktbeskrivningar - Det mellersta området	9
Schakt 1.....	9
Schakt 2.....	11
Schakt 3.....	11
Schakt 4.....	11
Schakt 5.....	12
Schaktbeskrivningar - Södra området	12
Schakt 6.....	12
Schakt 7.....	12
Schakt 8.....	14
Slutsatser	14
Sammanfattning.....	16
Åtgärdsförslag.....	16
Administrativa uppgifter.....	17
Referenser.....	18
Tryckta källor	18
Figurförteckning.....	19



FIGUR 1. Utdrag ur digitala ekonomiska kartans blad 6E 5g. Skala 1:10 000.

Inledning

Jönköpings läns museum har under maj månad år 2000 genomfört en arkeologisk förundersökning i samband med ombyggnad av länsväg 834, mellan Bodafors och Grimstorp i Norra Sandsjö socken i Nässjö kommun. Beställare var Vägverket Region Sydöst. Förundersökningen genomfördes av Jan Borg och Fredrik Engman, arkeologer vid Jönköpings läns museum. Fält- och rapportansvarig var Fredrik Engman.

Omfattning

Förundersökningen omfattar två separata områden med röjningsrösen, vilka åtskiljs av ett mindre sankmarksområde. Före förundersökningen har flera utredningar genomförts (Vestbö 1994, Engman 1998, 2000). I samband med dessa kom områdena att benämnas södra respektive mellersta området. Det norra området utgick efter utredning. Det södra området omfattar en yta av ca 5 600 m² och det mellersta området ca 7 000 m².

Målsättning

Den vetenskapliga målsättningen med förundersökning av röjningsrösen var att:

- Fastställa åldern på fornlämningarna genom datering av dessa med kol-14 metoden. Vid datering av fossila odlingspår finns problem i form av att man inte kan vara helt säker på om det insamlade kolet härrör från anläggandet av röjningsröset. Därför är det viktigt med flera dateringar från en plats för att om möjligt kunna se en statistisk tendens i materialet och på så sätt datera nyttjandet av området. För att kunna förstå ett områdes utnyttjande krävs även att ett större område karteras och att flera fornelement dateras.
- Fastställa och förklara hur brukning och nyttjande av området företagits. Eventuellt att se vilka bruksredskap som har nyttjats.
- Beskriva landskapsutnyttjandet och vegetationsutvecklingen i undersökningsområdet och dess närhet under tiden för brukandet av området.
- Beskriva stratigrafi och uppläggandet av röjningsrösen och dess närliggande åkermark.

Metod

Röjningsrösen undersöktes med arkeologisk metod där ett så kallat långschakt dras genom röset med grävmaskin. Profilen handrensas in till en opåverkad profil. Profilerna fotodokumenteras och en handritad profilritning upprättas. I profilerna tas sedan kolprover och i minst två röjningsrösen bör en pollenstege tas för att kunna beskriva vegetationsutvecklingen vid tidpunkten för uppläggandet av röjningsrösen.

Topografi

Förundersökningsområdet är beläget på det Småländska höglandet, ca 800 meter norr om Bodafors samhälle. Geologiskt domineras berggrunden av Almesåkragruppen bestående av sandsten, konglomerat och skiffer. Förutom bergarterna som ingår i Almesåkragruppen finns rikligt med diabas i området. Den dominerande jordarten i området är morän, vanligen lerig siltig morän. Topografiskt är området beläget i flack morän- och sankmarksdominerad skogs- och betesmark mellan 280 och 300 meter över havet. Förundersökningsområdena avgränsas av en mindre sankmark som blir sammanhängande väster om de båda områdena. Österut stiger terrängen upp mot nuvarande väg 834 och gården Långaholmen.

Fornlämnings- och kulturmiljö

Fornlämningsbilden i området domineras av gravar från bronsålder och äldre järnålder. Gravarna utgörs av rösen samt kvadratiska och runda stensättningar, fornlämningarna 64, 68, 69, 70, 80, 85, 86, 87 och 112 i Norra Sandsjö socken.

Även stenåldern finns representerad i närområdet i form av lös-fynd. Vid Bodafors industriområde har en stenyx hittats, fornlämning 197 i Norra Sandsjö socken. Inne i Bodafors samhälle har ett flertal flint- och stenyxor påträffats, fornlämningarna 194 och 198 i Norra Sandsjö socken.

I fornlämningsregistret finns även jättegrytor registrerade ca 600 m sydöst om utredningsområdet (RAÄ 81).

Ett flertal sentida torpställen finns i närområdet, det närmaste ligger dock omkring en kilometer norr om förundersökningsområdet, men berördes av utredningen.

Tidigare undersökningar

I samband med att den nya vägsträckningen planerades gjordes en arkeologisk utredning etapp 1 för hela sträckningen mellan Bodafors och Grimstorp. Vid denna utredning noterades flera möjliga boplatslägen och områden med röjningsrösen samt två nya gravar

och en fångstgrop (Vestbö 1994).

Under 1997 genomfördes en utredning etapp 2 mellan Bodafors och Slättefall. Målsättningen med utredningen var att fastställa om boplatsspår fanns inom området. Inom det aktuella området påträffades inga förhistoriska lämningar (Engman 1998).

Stora delar av det planerade utredningsområdet var vid tillfället beväxt med skog varför utredningen var tvungen att kompletteras under våren 2000. Utredningen berörde då områden med röjningsrösen vilka karterades och en sökschaktning genomfördes för att se om det fanns boplatsspår inom området. Totalt karterades 103 röjningsrösen varav 42 berörs av exploateringen (Engman 2000). Av dessa var 27 belägna inom de nu aktuella områdena. Övriga områden var belägna i anslutning till torpet Sjöstorp och bedömdes vara av klart yngre datum.

Resultat

I samband med undersökningen grävdes åtta långsschakt genom olika agrarhistoriska formelement. Schaktens profiler handrensades och dokumenterades med foto och profilritningar. I samband med grävningen togs ett antal prover för analys. Analyserna presenteras först samlat och sedan även under respektive schaktbeskrivning. Efter schaktbeskrivningarna görs en liten sammanfattande slutsats av hela området.

Analys

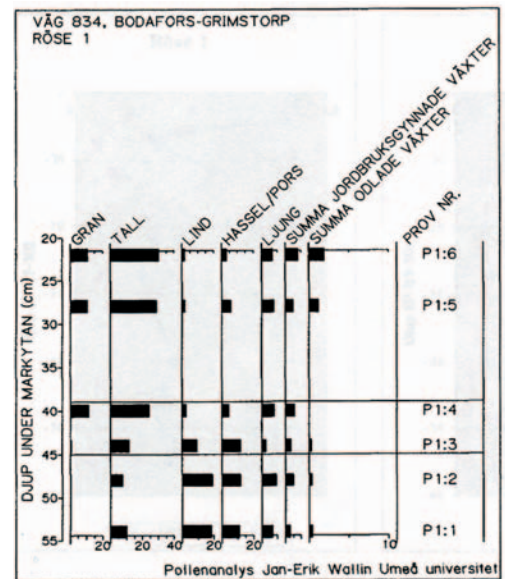
Pollenanalys

Miljöarkeologiska laboratoriet i Umeå har genomfört pollenanalys av jordprover från två profiler (schakt 1 och 7). Pollenanalyserna från schakt 1 visar att det på lokalen förekommit ett svagt utvecklat betes- och odlingslandskap redan under bronsålder. Under medeltid sker stenröjning på lokalen och röset börjar byggas. Resultatet från pollenanalysen visar att både åkrar och betesmarker funnits i närheten av röset. Även markkemiskt sett är gödslingsinslagen tydligare i schakt 1 än i schakt 7.

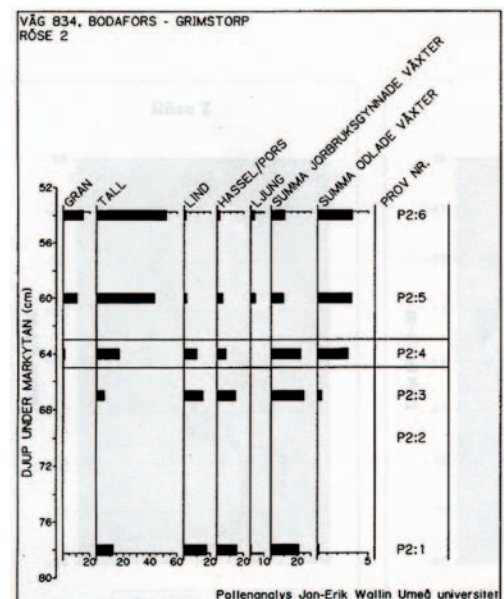
Pollenanalysen i schakt 7 skiljer sig från schakt 1 på den punkt att under den tidigaste perioden var beteslandskapet välutvecklat (200-450 e Kr). Markdata visar tydliga boplatssindikationer i botten av stratigrafien. Under medeltid sker en övergång till framför allt åkerbruk på bekostnad av betesmarksarealen (Linderholm & Wallin 2000).

Dateringar ¹⁴C-analyser

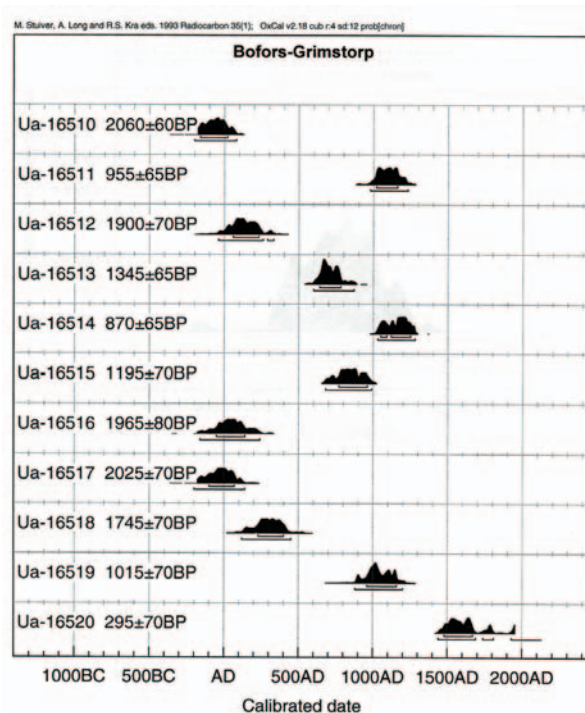
Elva kolprover har analyserats av Ångströmlaboratoriet i Uppsala. Dateringarna spänner över en stor tidsrymd från 200 f Kr fram till nutid. Fem av proverna dateras till äldre järnålder, två prover till



FIGUR 2. Pollenanalys schakt 1.



FIGUR 3. Pollenanalys schakt 7.

FIGUR 4. Tabell över ¹⁴C-analyser.

yngre järnålder, tre prover till vikingatid/tidig medeltid och ett till senmedeltid/historisk tid. Den stora spridningen kan tyckas problematisk men som tolkningen senare visar går de olika analyserna och profiltolkningarna hand i hand och möjliggör en beskrivning av landskapsutnyttjandet inom området.

FIGUR 5. Tabell över egenålder av analyserade träslag.

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Al Gråal Klibbal	Alnus sp. Alnus incana Alnus glutinosa	120 år	Klibbalen är starkt knuten till vattendrag. Gråalen är mer anpassningsbar	Motståndskraftigt mot fukt. Brinner lugnt.	Klibbalen invandrade söderifrån ca 5000 f.Kr. Gråalen kom ungefär samtidigt med granen och samma väg som denna.
Apel/ Hagtorn	Malus silvestris/ Crataegus sp.	300 år	Öppna, soliga lägen i hagmarker och skogsbyn.	Hård och tung ved.	
Ek	Quercus robur	500-1000 år	Växer bäst på lerhaltiga mulljordar men klarar också mager och stenig mark. Vill ha ljus, skapar själv en ganska luftig miljö med rik undervegetation med t.ex. hassel.	Hård och motståndskraftig mot väta. Båtbygge, stängselstolp, stolpar, plogar, fat	Ekollonen har använts som grisfoder. Trädet har ofta ansetts som heligt och kopplat till bl.a. Tor. Man talar ofta om 1000-års ekar men de är sällan över 500 år.
Gran	Picea abies	350 år	Trivs på näringsrika jordar. Tål beskuggning bra och konkurrerar därför lätt ut andra arter.	Lätt och lös men ganska seg ved. Ofta rakvuxen. Ganska motståndskraftig mot röta. Stolpar, golvbrädor, störar, lieskaft, korgar.	Bark till taktäckning. Granbarr till kreatursfoder
Lind	Tilia cordata	800 år	Näringsrika, väl dränerade, gärna steniga marker. Skuggtålig.	Lätt och mjuk ved.	Innerbarken eller bastet användes till korgar och rep

Vedartsanalyser

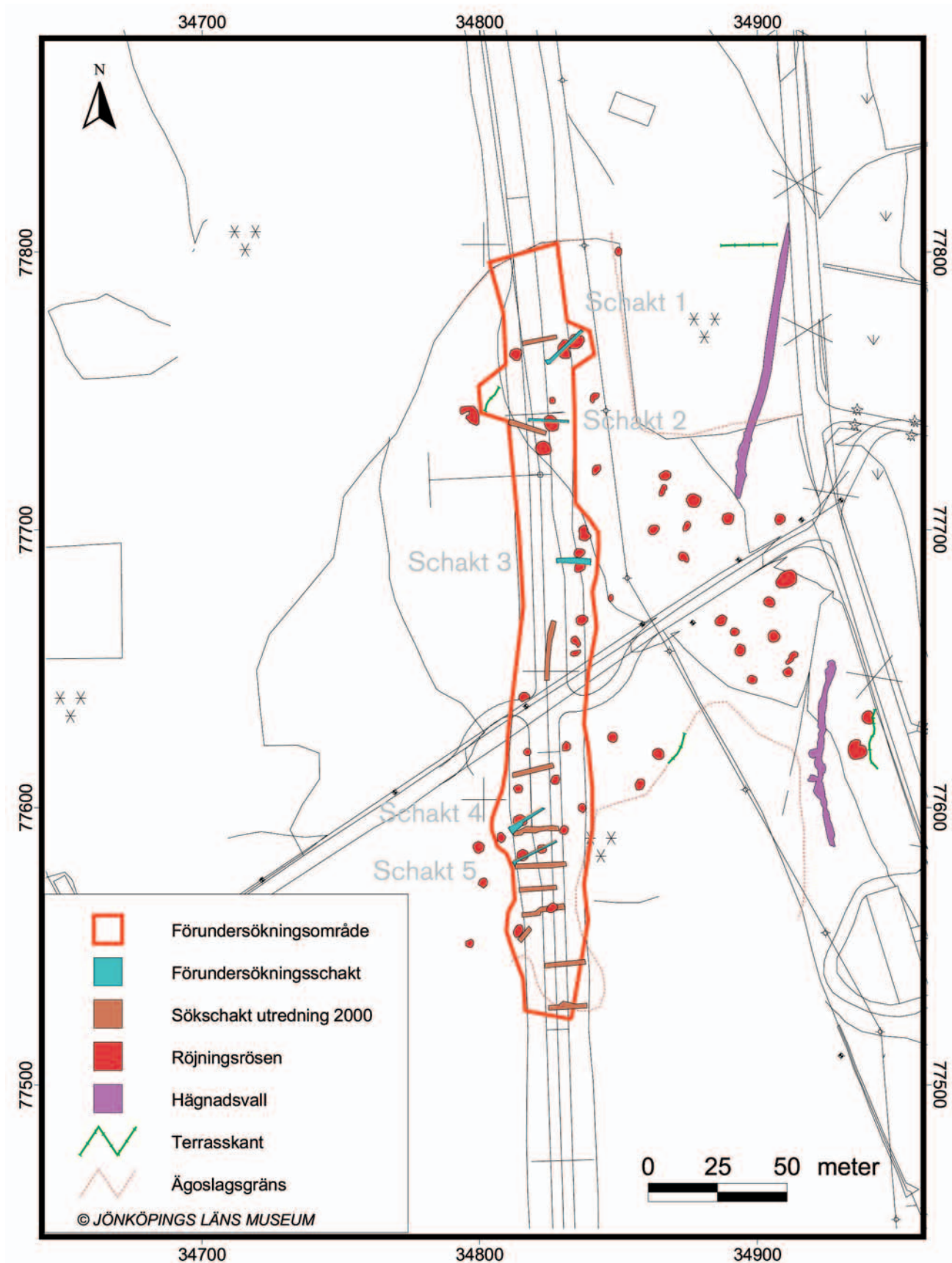
Vedartsanalyser har genomförts av Erik Danielsson på Vedlab. Totalt analyserades 18 kolprover, varav ett var alltför litet för att kunna analyseras. Enligt analysen domineras kolproverna av ek och gran. I några av proverna förekommer kol från vildapel eller möjligtvis hagtorn, vilka inte kan särskiljas på vedanatomisk väg. De är båda små träd som trivs i ett ljust och öppet kulturlandskap. Enligt Danielsson är materialet i sin helhet inte är vidare bra i dateringssynpunkt, då alla trädslagen kan uppnå en ansevärd ålder, se ovanstående tabell (Danielsson 2000). Vid en jämförelse mellan trädslag och dateringar ser vi att de äldsta dateringarna består av lövträd; ek, lind apel/hagtorn. De yngre dateringarna består enbart av gran. Två daterade kolbitar av gran fick relativt tidiga dateringar (Ua-16513, Ua-16515), vilka daterats till yngre järnåldern.

Schaktbeskrivningar - Det mellersta området

Genom området går en väg ned till Karsås. Norr om denna och i sydöst mot gården Långholmen består marken av betesmark med kraftig grässvål. I utredningsområdet söder om nämnd väg finns skogsmark. Inom området finns fossil åkermark i form av ett röjningsröseområde (fornlämning 218 i Norra Sandsjö socken). Inom området har 44 röjningsrösen, två hägnadsvallar och två terrasskanter karterats. Söder om vägen i skogsmarken är röjningsrösena 2-5 meter i diameter med en höjd av mellan 0,1 och 0,4 meter. Inom betesmarken är röjningsrösena 3-8 meter i diameter med en höjd av mellan 0,2 och 0,5 meter. Av röjningsrösena berörs 17 av den kommande exploateringen. Ett av dessa banades av i samband med utredningen och visade sig vara helt igenom av äldre karaktär, se figur 6 (Engman 2000). Inom den norra delen av exploateringsområdet är röjningsrösena delvis av yngre karaktär eller har ett yngre skikt ovanpå. Inom området drogs fem långsschakt genom röjningsrösen (schakt 1-5).

Schakt 1

Schaktet drogs genom ett röjningsröse som var svåravgränsat innan schaktet upptogs, då det till största delen var beväxt med kraftig grässvål. Enligt markägaren hade det funnits skog inom området fram till 1980-talet och därefter betats. I schaktets västra del framkom vad som såg ut som ett äldre täckdike. Möjligen tillhörande en yngre odlingsfas norr om schaktet. De röjningsrösen som låg norr om detta var högre och såg betydligt yngre ut än de längre söderut. I schaktets östra del framkom ett röjningsröse av äldre karaktär, vilket var lagt i tre skikt av 0,1-0,3 m stora stenar. Väster om röjningsröset syntes tydligt ett äldre vegetationsskikt under påförda massor. Troligen har jord blandats om och kastats upp på en äldre markyta i samband med täckdikningen. Röset var helt jordfyllt med brun, humös, flammig, sandig silt. I röjningsröset togs en pollenstege och



FIGUR 6. Karta över fossila formelement och schakt inom det mellersta området.

två kolprover. Tyvärr visade det sig att kolmängden var för liten för att kunna dateras. Kolet togs i botten av röjningsröset och bestod enligt vedartsanalysen av al, ek och apel eller hagtorn (Danielsson 2000). Pollenanalysen visar på två tidshorisonter, se vidare resultat pollenanalys.

Schakt 2

Schaktet drogs genom ett röjningsröse som var ca 5 m i diameter och 0,5 m högt. Stenmaterialet var uppkastat i fem skikt och bestod av 0,1-0,4 m stora stenar. Det nedre skiktet av röset var jordfyllt med svartbrun, humös sandig silt och i de övre skikten saknades jordfyllning. Det nedre skikten bestod främst av likstora stenar ca 0,2-0,4 m stora medan de övre skikten är mer blandade med inslag av mindre stenar. Detta skulle kunna tolkas som att röset har lagts upp vid två olika faser. Röset är något högre i dess västra del vilket skulle kunna tyda på en intensivare röjning från detta håll. Två kolprover togs i bottensskiktet vilka bestod av apel/hagtorn och en bit ek. Ekbiten har daterats, med två sigmas säkerhet, till perioden 200 f Kr till 80 e Kr (Ua-16510).

Schakt 3

Schaktet drogs igenom vad som syntes vara ett röjningsröse. Vid tolkningen av profilen visade det sig att det är två mindre stenansamlingar/röjningsrösen. Mellan dessa var ett högre liggande område med jordfyllning och en större sten ca 0,35 m stor. Troligen har detta utgjort en mindre åkeryta ca 4,5 m bred. Röjningsrösen var belägna i anslutning till markfasta stenar, varav det östra bestod av 0,1 m stora stenar lagda mot en markfast sten ca 0,5 m stor. Ett kolprov togs i detta som bestod av granbitar (Danielsson 2000). Kolprovet har daterats, med två sigmas säkerhet, till perioden 980-1230 e Kr. Det västra röjningsröset bestod av en markfast sten, ca 0,3 m stor och runt denna ett flertal mindre stenar, mindre än 0,1 m stora samt en lite större sten, ca 0,2 m stor. Koleprovet från denna anläggning var för litet för att analyseras.

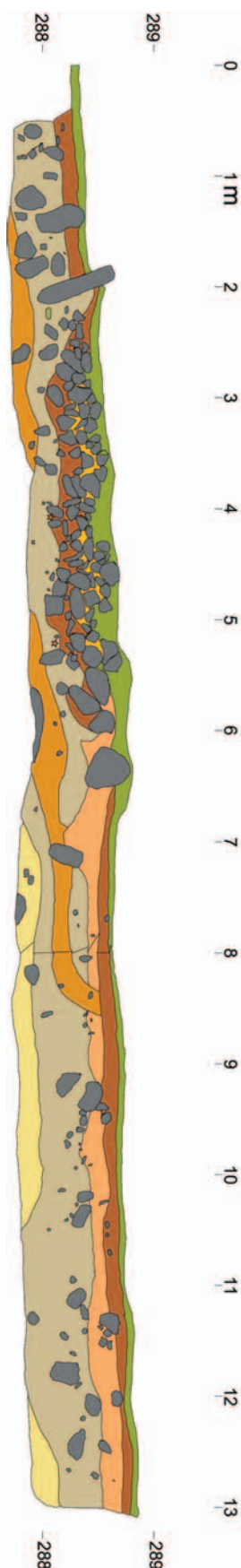
Schakt 4

Schakt 4 var beläget söder om Karsåsvägen i ett område som varit beväxt med skog fram till förundersökningen. Röjningsröset var oregelbundet ca 4,5 m i diameter och 0,3 m högt. Röset bestod av ca fyra skikt med sten som framför allt var 0,05-0,25 m stora. Enstaka större stenar, 0,2-0,4 m stora, fanns i röjningsrösets östra del. Röset var kraftigt jordfyllt av brunsvart, något humös sandig silt. Väster om röjningsröset fanns en flat markfast sten. I den östra delen kan eventuellt två faser av röjning urskiljas. Dessa kan ses i form av två generationers åkerhak, ett vid 6,10 m och ett vid 6,90 m (se figur 8). Det äldre åkerhaket har överlagrats av en större sten, ca 0,4 m stor varefter brukningen skett fram till det nya åkerhaket. Två kolprover



FIGUR 7. Schakt 1 med provpunkter för pollen markerade med häftstift.

FIGUR 8. Profilritning, schakt 4. För beskrivning, se texten. Upprättad av Jan Borg.



togs i röjningsrösets bottensskikt vilka båda visade sig bestå av ek (Danielsson 2000). Ett av kolproverna daterades, med två sigmas säkerhet, till perioden 40 f Kr till 260 e Kr (Ua-16512).

Schakt 5

Schakt 5 drogs genom två röjningsrösen, 3 respektive 4 m i diameter. Det större (röjningsröse A) i schaktets västra del var ca 0,2 m högt och bestod av tre skikt av 0,2-0,4 m stora stenar. Endast det nedre skiktet var jordfyllt och bestod av svart humös silt och brun till beigebrun, humös sandig silt. Två kolprover från bottensskiktet av röjningsröset bestod av gran (Danielsson 2000). Dessa har daterats. Kolprovet från rösets centrala del daterades, med två sigmas säkerhet, till perioden 600-870 e Kr (Ua-16513). För regionen är detta en tidig datering då granen etablerar sig som skogsbildande trädart först under 1000-tal (Lagerås 1996). Det andra kolprovet taget i röjningsrösets östra del daterades, med två sigmas säkerhet, till 1030-1280 e Kr (Ua-16514).

Det mindre röjningsröset (röjningsröse B) bestod av tre skikt sten lagda mot ett markfast block. Dessa skikt bestod av 0,1-0,2 m stora stenar och ovanpå dessa låg en större sten, ca 0,4 m stor, upplagd. Denna verkade vara upplagd senare än övriga röset då den låg väldigt ytligt. Endast det nedersta skiktet var jordfyllt och bestod av svart humös silt och brun till beigebrun siltig morän. I rösets nedre skikt i anslutning till det markfasta blocket togs ett kolprov som visade sig bestå av gran (Danielsson 2000). Kolet daterades, med två sigmas säkerhet, till 680-990 e Kr (Ua-16515). Denna datering stämmer överens med den äldre dateringen i röjningsröse A, även detta en tidig datering av gran.

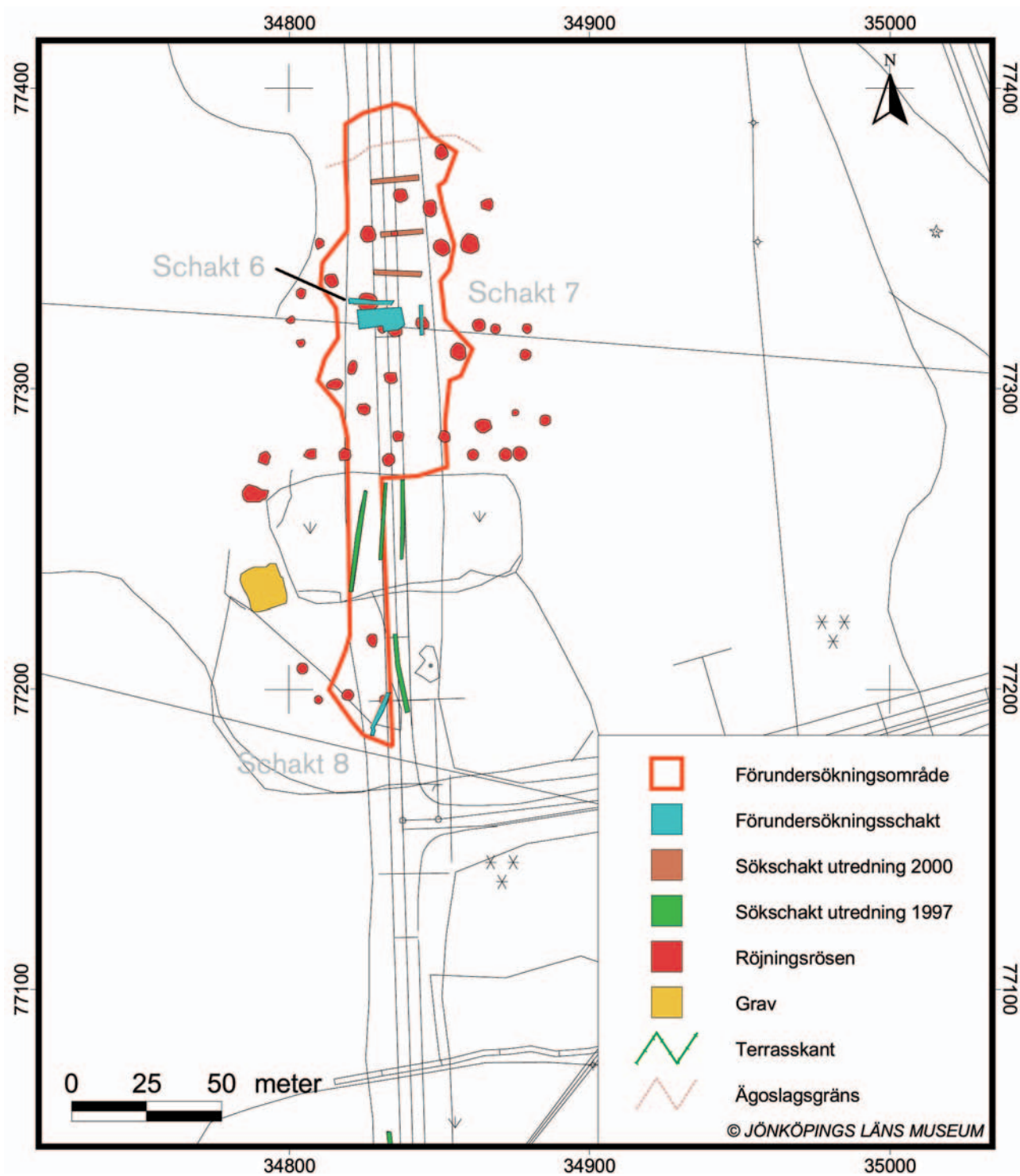
Schaktbeskrivningar - Södra området

Schakt 6

Schaktet var beläget i ett område som var skogbeväxt fram till förundersökningen. Det drogs genom ett ca 5,5 m stort röjningsröse som var ca 0,3 m högt. Röset var uppbyggt av upp till sex skikt sten, vilka varierade mellan 0,1 och 0,4 m i storlek. En koncentration av lite större stenar, 0,3-0,4 m stora, fanns i rösets östra del. Endast de nedre skikten var jordfyllda och bestod av brunsvart, humös, sandig silt. I röset togs två kolprover vilka bestod av ek och lind (Danielsson 2000). Kolprovet bestående av lind daterades, med två sigmas säkerhet, till 160 f Kr-240 e Kr (Ua 16516).

Schakt 7

Schaktet drogs genom ett ca 4 m stort och 0,35 m högt röjningsröse. Röset var upplagt i tre skikt mot ett större och ett lite mindre markfast block. Stenmaterialet var blandat med 0,1-0,4 m stora stenar. Endast det nedre lagret var jordfyllt och bestod av brun,



humös, siltig morän. I rösets centrala del påträffades ett kollager i botten av det nedre lagret. Två kolprover togs i detta kollager vilka bestod av lind respektive apel/hagtorn (Danielsson 2000). Det ena kolprovet har daterats, med två sigmas säkerhet, till 200 f Kr-140 e Kr (Ua-16517) och det andra till 120-450 e Kr (Ua-16518). I röset togs även en pollenstege vilken indikerar två tidshorisonter, se kapitlet pollenanalyser.

FIGUR 9. Karta över fossila formelement och schakt inom det södra området.

FIGUR 10. Foto, profil, schakt 7.



Schakt 8

Schakt 8 drogs i områdets sydligaste del genom ett ca 5 m stort och 0,4 m högt röjningsröse. Röjningsröset låg i anslutning till en öppen betesmark som tidigare varit åker. Röjningsrösena på denna åker var av klart yngre karaktär och området har brukats med plog, vilket syns i form av slutfåror i åkerkanterna. Troligen har åkern brukats under 1800-talet. Den är dock markerad som skog på 1950-talets ekonomiska karta. När den ekonomiska kartan upprättas på 1980-talet har området markerats som öppen betesmark. Schaktet grävdes för att avgränsa den äldre delen av odling gentemot denna yngre. Röjningsröset var upplagt mot fyra markfasta block och bestod av 0,1-0,4 m stora stenar lagda i 2-4 skikt. Röset var i det nedre skiktet jordfyllt med svartbrun humös silt. Två delar av schaktet kunde inte tolkas då dessa delar störts av träd. Jordlagren inom den del av schaktet som sträcker sig ut i den yngre åkern är jämna vilket tyder på ett likartat bearbetningsätt (plog). Jämför man med de övriga markprofilerna är jordlagren mer ojämna i dessa. I röjningsrössets norra del togs två kolprover vilka båda bestod av gran (Danielsson 2000). Det ena kolprovet daterades, med två sigmas säkerhet, till perioden 880-1200 e Kr (Ua-16519). Det andra kolprovet, taget närmare den yngre åkern var betydligt yngre. Dateringen sträcker sig från 1440 e Kr fram till nutid, med en större sannolikhet (85%) till perioden 1440-1690 e Kr (Ua-16520).

Slutsatser

Pollenanalysen visar på ett öppet betat landskap troligen redan under bronsålder. Under den äldre järnåldern påbörjas en odling i området vilket stöds av dateringarna från röjningsröseprofilerna. I anslutning till det södra området finns även en röseliknande stensättning, vilken är kvadratisk 9 x 9 m stor och 0,6 m hög (RAÄ 64). Kvadratiske stensättningar brukar för Götalandskapen kunna dateras till äldre eller mellersta järnåldern utifrån förekomst tillsammans med andra gravtyper, t.ex. domarringar, resta stenar. Gravtypen förekommer även ensam- och parvis liggande (Burström

1991:74f; Carlie 1994:71ff; Delden 1976:43; Engman & Nordström 2001:18f). Tre dateringar kommer från röjningsrösen ca 90 m nordost om graven och dessa daterades till perioden 200 f Kr -450 e Kr. Pollenanalysen i ett av dessa röjningsrösen visade på en påbörjad odling under samma period. Ett röse ca 50 m sydöst om graven fick en datering till vikingatid/tidig medeltid och den andra dateringen till senmedeltid - nutid. Det sistnämnda röjningsröset ligger även i anslutning till en åker brukad under historisk tid. Med anledning av samstämmighet i dateringarna kan man anta att graven lagts upp som en första ägomarkering i anslutning till anspråkstagandet av marken under äldre järnålder och att man då framför allt odlat området i anslutning till och norr om graven. Vid en senare tidpunkt återkommer man till platsen och brukar då området öster och söder om graven.

I det andra området (mellersta området) är dateringarna mer spridda. Två prover daterades till äldre järnålder (200 f Kr-330 e Kr), två till yngre järnålder och två daterades till sen vikingatid samt medeltid. Enligt pollenanalysen har området troligen utnyttjats redan under bronsålder och då som betesmark. Under järnåldern odlas delar av området upp. Öster om området finns två rester av stensträngar som även skulle kunna vara från denna tid. Någon kontinuerlig odling mellan äldre järnålder fram till medeltid är nog inte troligt men däremot har området utnyttjats som betesmark i mellanliggande perioder.

Vegetationen har, under bronsålder - äldre järnålder dominerats av halvöppna marker med enstaka ekar och lindar. Ett flertal kolprover bestod även av vildapel eller hagtorn vilket tyder på ett delvis öppet landskap. Redan under yngre järnåldern etableras granen i närområdet och blir antagligen helt dominerande under medeltid och senare tid. Enligt det äldre kartmaterialet bestod området av utmark (Vestbö 1994 och där anf. källor). I anslutning till de brukade markerna har dock landskapet fortfarande haft en öppen karaktär.

I anslutning till det södra området fortsätter odlingen in i historisk tid och en mindre yta har brukats fram till nutid. Den yngre brukningen har skett med plog och jordlagren är inom dessa områden jämna till skillnad från de äldre odlingarna. Några tydliga spår av bruksredskap har inte kunnat återfinnas inom den äldre delen av området. Norr om det mellersta området brukas även en mindre yta under historisk tid och delar av detta område kom även att täckdikas, troligen sker detta under historisk tid då rester efter täckdikningen syntes i schakt 1. Odlingen verkar dock ha övergivits någon gång under 1900-talets början. Konturerna från denna åker syns fortfarande i kartbilden från 1954 (ekonomiska kartan). Området är i sin helhet skogbeväxt för att vid nästa ekonomiska karta (1987) markeras som ett öppet beteslandskap och väster om undersökningsområdet finns en mindre åker.

Sammanfattning

Jönköpings läns museum har under våren 2000 genomfört en arkeologisk förundersökning i samband med ombyggnad av länsväg 834 mellan Bodafors och Grimstorp. Vägomläggningen berörde två områden med röjningsrösen. Totalt grävdes åtta långsschakt genom röjningsrösen för att kunna analysera profiler och ta prover. I två av schakten togs pollenprover vilka visar på ett öppet landskap redan under bronsålder och att odling bedrivs från åtminstone äldre järnålder. Pollen och vedartsanalyserna visar att landskapet från början bestått av enstaka ekar, lindar och vildapel/hagtorn. Under yngre järnålder etablerar sig granen i området. Odling bedrivs dock sporadisk inom området ända in i vår tid.

Åtgärdsförslag

I samband med undersökningen gjordes bedömningen att vidare undersökningar inte var aktuella inom området. Det ansågs att de analyser och undersökningsmetoder som valdes skulle kunna svara på de frågeställningar man kan ställa vid detta fall. Det är viktigt att påpeka att alla områden och fornlämningar är unika. Frågor och avgränsningar får därför göras från fall till fall. Det är alltid önskvärt att arbeta med de olika stegen inom arkeologiska undersökningarna för att hela tiden kunna rikta frågeställningarna.

I samband med ett annat ärende åkte undertecknad (2004) förbi på den nybyggda vägen varvid det kunde konstateras att jordmassor lagts upp framför graven (RAÄ 64). Detta har inverkat negativt på fornlämningen och dessa jordmassor bör tas bort. Genom att göra så skulle graven bli synlig från vägen, vilket inte är fallet i dagsläget.

Referenser

Tryckta källor

- Burström, M. 1991. *Arkeologisk samhällsavgrensning. En studie av vikingatida samhällsterritorier i Smålands inland*. Stockholm Studies in Archaeology 9. Stockholm.
- Carlie, A. 1994. *På arkeologins bakgård. En bebyggelsearkeologisk undersökning i Norra Skånes inland baserad på synliga gravar*. Acta Archaeologica Lundensia Series in 80. No 22. Lund.
- Danielsson, E. 2000. *Rapport över vedartsanalyser på material från Jönköpings län, N Sandsjö sn. Bodafors-Grimstorp*. Vedlab rapport 0033. Glava.
- Delden, M. 1976. *Kvadratiska stensättningar i Östergötland under järnåldern*. C1-uppsats i arkeologi, särskilt nordeuropeisk. Stockholms universitet. Stockholm.
- Engman, F. 1998. *Arkeologisk utredning etapp 2. Ombyggnation av väg 834 Bodafors - Grimstorp södra delen. Norra Sandsjö socken, Nässjö kommun*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 1998:5. Jönköping.
- Engman, F. 2000. *Arkeologisk utredning etapp 2. Väg 834 Bodafors - Grimstorp. Ny sträckning delen Slättefall - Sjöstorp. Norra Sandsjö socken, Nässjö kommun*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2000:14. Jönköping.
- Engman, F. & Nordström, M. 2001. Trehundratio röjningsrösen och en grav - markutnyttjande under tusen år i Vetlandatrakten. *Tidskrift, arkeologi i sydöstra Sverige. Nr 1, 2001*. Kalmar.
- Lagerås, P. 1996. *Vegetation and land-use history in the Småland Uplands, southern Sweden, during the last 6000 years*. Lundqua, thesis: 36. Lund.
- Linderholm, J & Wallin, J-E. 2000. *Miljöarkeologisk undersökning i två röjningsrösen, väg 834, Bodafors-Grimstorp, Norra Sandsjö socken, Nässjö kommun, Småland*. Miljöarkeologiska laboratoriet, rapport december 2000. Institutionen för arkeologi och samiska studier, institutionen för ekologi och geovetenskap, Umeå universitet. Umeå.
- Vestbö, A. 1994. *Arkeologisk utredning av ny vägsträckning för länsväg 834 mellan Bodafors och Grimstorp, Norra Sandsjö socken och Nässjö kommun. Etapp 1*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 1994:18. Jönköping.

Figurförteckning

- Figur 1. Utdrag ur digitala ekonomiska kartans blad 6E 5g.
- Figur 2. Pollenanalys schakt 1.
- Figur 3. Pollenanalys schakt 7.
- Figur 4. Tabell över ¹⁴C-analyser.
- Figur 5. Tabell över egenålder av analyserade trädslag.
- Figur 6. Karta över fossila formelement och schakt inom det mellersta området.
- Figur 7. Foto Schakt 1 med provpunkter för pollen markerade med häftstift.
- Figur 8. Profiliritning, schakt 4.
- Figur 9. Karta över fossila formelement och schakt inom det södra området.
- Figur 10. Foto, profil, schakt 7.

Landskapet har hela tiden förändrats. Läns museets arkeologer har genom mindre undersökningar kunnat berätta hur landskapet, i närheten av Bodafors, tas i anspråk under bronsåldern genom betning. Under järnåldern påbörjas odling och man gravlägger sina döda i området. Skogen domineras av ädla lövträd som ek och lind, enstaka vildaplar och hagtorn växer mellan åkrarna. Under den yngre järnåldern vandrar granen in i området. Odlingen har hela tiden bedrivits sporadiskt i området, vilket syns i form av fossil åkermark där röjningsrösena är de tydligaste spåren. Under historisk tid bestod området av betad utmark med ett stort inslag av gran. Mindre delar av det äldre odlingslandskapet kom även att brukas in i nutid.

